

in Alpes que Italie imminent; forte enim Sigismundus, Romanorum imperator, in ea regione tunc agebat^(a); profectus est, apostolice sedis legatus, ut communi consensu utriusque potestatis de congregandi concilii loco conveniretur, aliasque peregrinationes^(b) preteream, quas eiusdem rei stabiliende causa suscepit: illud profecto non mediocris sive laboris sive periculi videri merito debet, quod cum eodem Iohanne tunc papa^(c) solus, ut ita dixerim, aut certe pre omnibus certavit, cum adducere illum ad concilium renitentem^(d) conaretur. nam, ut erat illius animus sibi conscius malique presagus, iudicium metuens, invitus veniebat. venit tamen, nec^(e) ante venit quam penituit venisse^(f); quamobrem studuit abire quam primum^(g), si licuisset^(h). qui si forte periculum in quod venerat evasisset, haud dubium quin periculum illis parasset, qui tam obstinate adversus mentem suam adventum illum sibi suaserant^(b). in ceteris vero quis eque ut ipse⁽ⁱ⁾ laboravit? cunctarum enim discordiarum atque contentionum^(k), que plurime in hoc sacro concilio, instigante diabolo, exorte sunt, solus pre omnibus mediator atque arbiter constituebatur; et in eam rem tam efficax erat, sive auctoritate valens, sive studio, sive magis^(l) felicitate quadam, ut sepe etiam causas desperatas de repente componeret. idque singulariter ei ad laudem, dum viveret, tribui solebat; nec minus vero post mortem, cum simile quidpiam^(m) intercurreret, communibus omnium votis desideratus est. de ceteris, ut pleraque per eum solum, ita absque eo fieri nichil consuevit. quamobrem, etsi durum est nobis eo carere, qui superstites sumus, tamen ita mortuus est ut maxime perciperet hoc tempore fructum suorum laborum, sive illorum, quos longis temporibus⁽ⁿ⁾ prius docendo pertulit, sive

varie ambasciate, anche d'inverno in mezzo alle Alpi, per fissare con Sigismondo il luogo del futuro concilio;

e per esso affrontò Giovanni XXIII, obbligandolo a recarsi, suo malgrado, a Costanza,

dove Giovanni cercò subito di allontanarsi,

con grave pericolo per i fautori della sua venuta, ov'egli fosse riuscito nel suo intento.

Laboriosamente s'adoperò poi a temperare le discordie de' prelati, appianando egli solo le difficoltà più disperate,

sicchè vivo ebbe il plauso di tutti, e morto lasciò in tutti il desiderio di sè.

Ma, se la perdita è dura per i superstiti, tuttavia, innanzi che morisse, ei vide i frutti della lunga sua operosità, così nell'inssegnamento,

(a) *Ar V Mur.* forte enim in ea regione Sigism. Rom. imp. tunc agebat (b) *BPG* alias peregr. *Mur.* et alias peregr. (c) *V* Ioanne eodem tunc pont. (d) *B om.* illum *Ar V* illum renit. ad conc. (e) *B* verum tamen nec *G* veniebat, tamen (f) *B G* penituisse (g) *BPG* studuit venire quam primum *Ar V om.* quam primum (h) *BPG* periculum illius - suaserant *CAr V Mur.* periculum illi - suaserant (i) *B G* quisque ut ipse *Mur.* quis eque laboravit ut ipse (k) *B G* conventionum (l) *Ar V Mur.* seu magis (m) *Mur.* quodpiam (n) *V* longe prius temp.

(1) Giovanni XXIII fuggì due volte: «dissimulato et indecenti» — da Costanza il 20 marzo 1415, — «clandestine et 29 marzo, da Sciaffusa a Laufenburg.